

групи населення, яка фокусує увагу на суто культурних явищах, мистецтві і в цілому – художньому житті країни.

Список використаних джерел

1. Маклюен М. Понимание Медиа. Внешние расширения человека. / М.Маклюен. – М.: «Гиперборея», 2007. - 464 с.
2. Склэйр Л. Культурно-идеологические транснациональные практики. / Л.Склэйр // Назаров М.М. Массовая коммуникация и общество. Введение в теорию и исследования. - М.: «Аванти плюс», 2003. - С.343-353
3. Габермас Ю. Залучення іншого: Студії з політичної теорії. /Пер. з нім. / Ю. Габермас. – Львів: Астролябія, 2006 - 416 с.
4. Медіа. Демократія. Культура. (За ред. Н.Костенко, А. Ручки.- К.: Інститут соціології НАН України, 2008.- 356 с.
5. Черных А. Мир современных медиа. / А.Черных.- М.: ИД «Территория будущего», 2007.- 312 с.
6. Assman A. Introduction to Cultural Studies: Topics, Concepts, Issues. / Aleida Assman. – Berlin: Erich Smidt Verlag, 2012. – 248p.
7. Наумова М.Ю. Культурні порядки сучасних медіа. / М.Ю. Наумова. //Актуальні проблеми соціології, психології, педагогіки. Зб. наук. праць. Вип.15.- К.: Логос, 2012. - С.13-24.
8. Вахула Б.Я. Соціальні медіа як механізм протестної мобілізації в сучасному українському суспільстві. / Б.Я.Вахула. // Український соціум. - 2015.- № 1. - С.34-43.

Отримано 12.05.2015 р.

УДК 316.6:303

Чернова К.О. °

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет соціології, доктор соціологічних наук, старший науковий співробітник

Нахабич М.А.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, факультет соціології, провідний інженер

РЕГІОНАЛЬНИЙ ТА НАЦІОНАЛЬНО-МОВНИЙ ВИМІР УКРАЇНСЬКОГО СОЦІУМУ

В статті аналізуються регіональний та національно-мовний вимір українського соціуму. Громадяни всіх регіонів України, як показало опитування 2014 р., у переважній більшості є прихильниками єдиної унітарної України, а не федералізації.

Ключові слова: *регіон, регіональна самоідентифікація, національно-мовна самоідентифікація.*

В статье анализируются региональное и национально - языковое измерение украинского социума. Граждане всех регионов Украины, как показал опрос 2014, в подавляющем большинстве являются сторонниками единой унитарной Украины, а не федерализации.

Ключевые слова: *регион, региональная самоидентификация, национально - языковая самоидентификация*

In the article the regional and national linguistic dimension Ukrainian society. Citizens of all regions of Ukraine, according to the survey in 2014, the vast majority are supporters of a single unitary Ukraine, but not federalization.

Keywords: *region, regional identity, national and linguistic identity*

Актуальність дослідження. Нині проблема регіональних особливостей українського соціуму, зокрема, консенсусного рівня із врахуванням інтересів всіх регіонів сучасної України, набула особливої гостроти, оскільки всі вони характеризуються нерівністю можливостей, адже кожному з них є властивою неоднакова сукупність власних складових економічного, демографічного потенціалів.

В соціологічній літературі під "регіоном" розуміють територіально диференційовану спільноту людей. Регіон є не тільки економічним простором, але й постає як простір певної соціальної структури, організації влади та культурних традицій [1, с. 5].

Науковою проблемою даної статті є те, що одним із наслідків трансформаційних процесів стало помітне зростання ролі дезінтеграційних процесів як своєрідної реакції на невизначеність ситуації щодо існуючої форми інформаційного структурування світу. Тому на сьогоdnішньому етапі для українського суспільства надзвичайно важливими є сприяння та забезпечення комунікативно-мовної інтеграції в умовах різноманітності культур. Відповідно, **мета** статті – з'ясувати регіональний та національно-мовний вимір українського соціуму, оскільки поділ електорального поля в Україні відбувається саме за регіональною ознакою та такими питаннями, як зовнішньополітичні орієнтації та мова.

Аналіз останніх публікацій досліджень. Значущість мовних проблем та мовні преференції жителів різних регіонів, типів поселень і вікових груп, ситуація в різних етнорегіонах України, відмінності у ставленні до статусу української мови як державної розглядали такі дослідники, як: Л.Аза, О.Вишняк, В.Євтух, І.Прибиткова, В.Хмелько, І. Кресіна, В. Крисаченко, І. Курас, О. Майборода, Л. Нагорна, М. Обушний, І. Оніщенко, М. Панчук, Ю. Римаренко, М. Степико, В. Трощинський, М. Шульга та інші.

Виклад основного матеріалу. Соціологічні дослідження свідчать про те, що останнім часом відбувається деяке поглиблення міжрегіональних диспропорцій фактично за всіма показниками: це і валовий регіональний продукт, рівень заробітної платні, обсяги іноземних інвестицій у структурі економіки регіону тощо, тому подальше збереження такої ситуації негативно відбивається на територіальній цілісності держави.

Однією із ключових проблем сьогодні є проблема формування регіональних ідентичностей, проблема ідентифікаційних криз, пов'язаних з різноспрямованістю регіональних самоідентифікацій, мовних уподобань тощо [2, с.256; 3, с. 405].

Якщо ми звернемось до результатів експертного опитування аналітичного Центру Разумкова щодо бачення міжрегіональних відмінностей і протиріч в цілому, то більшість (61,9%) громадян України не згодні з твердженнями, згідно з якими "відмінності культури, мови, історичної спадщини, зовнішньополітичних орієнтацій західних і східних українців настільки великі, що їх можна вважати різними народами": абсолютну незгоду висловили 27,4% опитаних, ще 34,5% - засвідчили, що "скоріше не згодні". Водночас, погодилися із твердженням беззастережно лише 6,4%, "скоріше" погодилися - 20,1%. Не згодні (абсолютно та "скоріше") з наведеним вище твердженням становлять абсолютну більшість у всіх регіонах та областях України, за винятком Донецької і Чернівецької областей, де вони становлять лише відносну більшість (48,4%, та 47% опитаних, відповідно), та Херсонської області, де частка незгодних статистично значуще не відрізняється від частки згодних (43,9% і 37,8%, відповідно) [4, с.20].

Що стосується міжрегіональних протиріч, то майже дві третини (65,5%) громадян України не вважають жодні (політичні, мовні, культурні, економічні) протиріччя та диспропорції між західними і східними регіонами настільки глибокими, що вони можуть призвести до розпаду країни та входження окремих її частин до складу інших держав. Така думка переважає в усіх регіонах, її поділяють понад 72% жителів Центру, 71,3% - Заходу, майже 60% - Сходу, 56,4% - Півдня. Переважає вона й у всіх областях України, за винятком Херсонської, де ті, хто впевнений, що немає таких глибоких міжрегіональних протиріч, які могли б призвести до розпаду країни, становлять відносну більшість (46,4%) опитаних [4, с. 20].

Нині в українському суспільстві має місце явище соціальної напруженості. Така шкала дає змогу визначати рівень соціальної напруженості на підставі обчислення Індексу дестабілізаційності протестного потенціалу (ІДПП). Шкала включає перелік акцій соціального протесту, серед яких людина відзначає лише ті, в яких вона готова брати особисту участь. Кожна із акцій протесту має свій коефіцієнт дестабілізаційності, розрахований на підставі експертних оцінок. Сукупність акцій протесту, в яких людина готова взяти участь з урахуванням коефіцієнта дестабілізаційності кожної акції, уможливорює визначення ІДПП конкретної людини. Поширеність у суспільстві індивідів із високим рівнем дестабілізаційності протестного потенціалу є показником соціальної напруженості.

Зазначимо, якщо у 2012 р. показники зростання напруженості були на рівні 28,8%, то у 2014 р. вони зросли до 41%. Одним із регіонів, який відзначається більш песимістичними настроями відносно власного майбутнього та країни в цілому є Донбас (див. табл. 1) [5, с 361].

Примітно, що заперечення критичної глибини міжрегіональних протиріч висловлюється на фоні дійсно значних регіональних розбіжностей геополітичних орієнтацій жителів різних регіонів України. Так, якщо на Заході більшість (61,3%) опитаних вважають пріоритетним напрямом зовнішньої політики України відносини з ЄС, в Центрі думки жителів поділені майже в рівних частинах між ЄС (34,3%) і Росією (32%), то на Півдні і Сході пріоритетними є відносини з Росією (відповідно 62,5% та 58,6%).

Таблиця 1 - Які почуття виникають у Вас, коли Ви думаєте про своє майбутнє та про майбутнє України: (% за регіонами):

	Донбас	Захід	Південь	Північ	Центр	Схід	Київ
	Майбутнє своє/ України	Майбутнє своє/ України	Майбутнє своє/ України	Майбутнє своє/ України	Майбутнє своє/ України	Майбутнє своє/ України	Майбутнє своє/ України
Оптимізм	10,7/ 9,6	3,18/ 31,0	17,9/ 9,7	24,9/ 28,7	23,3/ 18,6	29,9/ 28,2	40,5/ 46,8
Розгубленість	26,7/ 20,3	12,5/ 10,6	15,9/ 12,8	13,3/ 9,2	17,2/ 14,9	19,5/ 13,6	13,5/ 11,1
Надія	26,7/ 19,6	48,8/ 49,4	3,64/ 47,2	58,4/ 60,8	56,8/ 51,7	51,4/ 53,1	63,5/ 69,0
Тривога	49,1/ 44,1	30,6/ 39,2	46,7/ 49,7	46,4/ 49,8	34,1/ 44,6	39,3/ 43,8	28,6/ 37,3
Страх	24,2/ 23,8	16,1/ 26,7	16,4/ 20,0	22,9/ 21,5	17,6/ 31,1	16,1/ 22,9	7,9/ 11,1

Дані соціологічних досліджень підтверджуються результатами дискусій, проведених у фокус-групах у різних регіонах України. Вони свідчать, зокрема, про те, що громадяни досить чітко розрізняють регіональні відмінності - явище, тією чи іншою мірою притаманне фактично всім країнам світу, та міжрегіональні протиріччя, які дійсно можна назвати розколом (роз'єднанням) країни. Переважна більшість учасників дискусій, відзначаючи наявність регіональних відмінностей і навіть "поділу народу України", зумовлених історичними, економічними, соціально-культурними чинниками, наполягала на тому, що реального розколу в Україні немає. Так, відзначаючи "поділ за конфесійною ознакою", учасники фокус-групи в Тернополі стверджують, що "розколу на основі релігійної належності немає"; учасники харківської фокус-групи стверджують, що існує розбіжність "між радянською та українською ментальністю", але "розбіжності невеликі, політики їх штучно перебільшують", "відмінності між регіонами незначні, порівняно з відмінностями між Україною і Росією". Водночас, більшість учасників дискусій відзначали, що "розкол", "роз'єднання" тощо - це проблема, штучно створена (і створювана) політиками, які використовують реальні відмінності регіонів у власних політичних цілях [4, с 22].

Результати дослідження засвідчують, що всі російськомовні групи мають певні спільні риси. Зокрема, всі російськомовні громадяни засвідчують близькість у питаннях визнання себе патріотами України та сприйняття її як Батьківщини. При цьому, представники російськомовних груп демонструють помітно вищий рівень патріотизму, ніж представники референтної групи росіян.

Більшість представників усіх груп не вважають, що західні і східні українці є різними народами, тим більше - що відмінності між ними можуть призвести до їх роз'єднання та створення власних держав (чи об'єднання з іншими державами). Переважна більшість представників усіх російськомовних груп не підтримують варіанти розвитку власних регіонів, які передбачають порушення територіальної

цілісності України. Водночас, вони підтримали б розширення прав і повноважень місцевого самоврядування в регіонах.

Дистанція між різними російськомовними групами та референтною групою росіян стосовно багатьох питань є більшою, ніж між російськомовними громадянами та українцями - що свідчить про безпідставність ототожнення в суспільно-політичному та соціокультурному контекстах російськомовних громадян України з росіянами, які проживають в Україні.

Російськомовні громадяни не є однорідною спільнотою, а позиції їх окремих груп, що виокремлюються на підставі певних критеріїв, можуть суттєво відрізнятися одна від одної. Зокрема, наявність таких ознак, як визнання рідною мовою української і належність до української культурної традиції помітно впливає на позиції громадян у питаннях: статусу мов в Україні (в напрямі збереження вищого статусу української мови); розуміння нації та національності (в напрямі підвищення ролі етнічного компонента); бачення перспектив домінування в Україні в майбутньому культурних традицій (в напрямі переважання української традиції); оцінки пріоритетних напрямів зовнішньої політики України (в напрямі підвищення частки прихильників ЄС).

До речі, розширення повноважень регіонів підтримує майже половина громадян України (а саме 46,7%). Найбільша кількість прихильників цієї ідеї проживає у західних областях. Про це повідомила директор Фонду "Демократичні ініціативи" І.Бекешкіна. Тоді як "федералізацію" підтримує значно менше осіб. На Заході до цієї ідеї схиляється всього 1,3% опитаних, у Центрі – 3,5%, у південних областях – 6% респондентів і на Сході – 16,3%. Найвищий показник спостерігається на Донбасі – 38,8%", - зазначила експерт. [6, с. 1].

Щодо рівнів соціально-економічного розвитку регіонів, які визначаються цілою низкою показників, як індекси соціальної рівності; індекси розвитку соціальної інфраструктури; індекс економічної активності населення, то за підрахунками фахівців, за рівнем інтегрального індексу соціальної рівності у 2006 р. його середні показники перевищують показники цього індексу на таких територіях: Автономна Республіка Крим, Вінницька, Дніпропетровська, Донецька, Запорізька, Івано-Франківська, Київська, Кіровоградська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Полтавська, Черкаська області. До областей, які не досягають середнього рівня, належать: Волинська, Житомирська, Закарпатська, Луганська, Рівненська, Сумська, Тернопільська, Харківська, Херсонська, Хмельницька, Чернівецька, Чернігівська. За цим показником на протилежних полюсах знаходиться Донецька область (найвищий індекс) та Волинська (найнижчий індекс) [2, с.247]. Фахівці, спираючись на цю методику, ранжують регіони України так: 1) «динамічні важковики» (Київ, Запорізька, Дніпропетровська, Донецька, Харківська області); 2) «повільні важковики» (Одеська, Київська, Полтавська області); 3) «динамічні легковики» (Волинська, Закарпатська, Кіровоградська, Луганська, Миколаївська області та м.Севастополь); 4) «легковики-аутсайдери» – усі інші області, які є у групі депресивних територій чи ризикують до них потрапити [2, с.247; 7, с. 41-54; 8, с. 94-122; 9, с. 56; 10].

Як зазначають О.Стегній та М.Чурилов, "проблема регіоналізації безпосереднім чином залежить від еволюції економічного стану України, її окремих регіонів та активності певних політичних сил. Уявляється очевидним, що позитивні зміни в українській економіці зняли б цілу низку політичних проблем,

включаючи зниження гостроти регіонального сепаратизму" [1: с. 164]. Саме через нестабільну економічну ситуацію мають місце показники соціальної напруженості - це індивіди з досить високим рівнем протестного потенціалу (див. табл. 2) [5, с. 358].

Таблиця 2 - Як Ви вважаєте, чого люди зараз побоюються найбільше: ?

	Все населення України	Донбас	Захід	Південь	Північ	Центр	Схід	Кііс
Зростання цін	63.0	34.5	67.5	63.3	63.8	50.7	54.5	68.3
Невиплати зарплат пенсій	60.8	49.5	56.5	61.0	59.7	44.9	63.3	60.0
Безробіття	60.2	63.0	58.0	54.9	60.1	52.0	66.9	67.5
Нападу зовнішнього ворога на Україну	59.6	55.5	61.6	57.9	68.3	71.3	73.2	74.6
Розпаду України як держави	45.9	66.9	52.2	49.7	57.3	53.0	70.1	46.8

Зазначимо, що український соціум є диференційованим за етнічними й лінгвістичними показниками. Як зазначає В.Хмелько, важливим аспектом характеристики лінгво-етнічної структури суспільства є її зміни не тільки у часі, але й у просторі — параметри її територіальних складових. У найзагальнішому вигляді — це пропорції основних етнічних, мовних та лінгво-етнічних груп у традиційно виокремлюваних п'яти найбільших регіонах України. За параметрами лінгво-етнічного складу дорослого населення регіонів останні помітно один від одного відрізняються. .. чим далі вони знаходяться один від одного у географічному розташуванні, тим між ними більші відмінності [11, с.12].

З точки зору стану етнонаціональної ситуації і стану міжетнічних відносин найбільш проблемним регіоном України є Крим. Основними вузлами напруженості тут є кримсько-татарська проблема і проблема російської більшості населення півострова [12, с.276]. Зазначимо, що кримська ситуація засвідчує послаблення чинника патріотизму у процесі формування національної (громадянсько-державницької) ідентичності: повністю позитивною відповідь на це питання у 2007 році сягала 36,6%, а наступного року — лише 9,2%. Це означає, що звільняється простір, котрий може заповнюватися іншими маркерами, наприклад, співвіднесення себе з регіональною, чи то локальною спільнотами. А це, за певних обставин, може стимулювати тенденції до чітко окресленої регіоналізації [2, с.239]. Саме через низьку частку представленості кримських татар у керівних професіях та надмірну питому вагу зайнятих найпростішими видами професій виникають умови для високого рівня політизації цієї групи з вірогідним поширенням сепаратистських ідей [13, с.311]. За даними Центру Разумкова «частина жителів півострова, які демонструють сепаратистські настрої, становить 32,4%. Проте це неагресивний сепаратизм. Людей, готових боротися за вихід Криму зі складу України, лише 10,6%. Хоча це, звичайно, немало» [14, 15, с. 313-322].

Сьогодні має місце анексія частини території України. Ставлення населення України до анексії Росією Автономної Республіки Крим у 2014 р. було майже однаковим в усіх регіонах: цю акцію не підтримали 93% громадян Західної України, 88% - Центральної та Північно-Східної України, Миколаївщини та Херсонщини, 79% - Дніпропетровщини та Запоріжжя, 69% - Одещини та Харківщини. Лише в єдиному регіоні – Донбасі - думки щодо анексії Криму розділились: прихильників анексії Росією Криму майже 50%. Немає принципових відмінностей і у ставленні громадян різних регіонів України до подій на Донбасі. У більшості регіонів ці події оцінюються як "прихована агресія Росії" чи "діяльність терористичних угруповань" (таких виявилось усього 86% - у Західній Україні, 83% - у Центральній та Північно-Східній Україні, 70% - на Дніпропетровщині та Запоріжжі, 69% - на Одещині та Харківщині). Утім, суттєво відрізняються оцінки на самому Донбасі [16, 38.].

Щодо статусної ідентифікації, на найнижчих щаблях шкали матеріальної забезпеченості частіше розташовують себе жителі східних областей України, трохи вище — південних та центральних. Найвищими показниками визначають рівень свого добробуту жителі західних областей. Проте, як зазначила І. Прибиткова, ці ідентифікації не збігаються з реальністю, позаяк найнижчий середньодушовий дохід спостерігається у сім'ях жителів західного регіону, а найвищий — у сім'ях південного та східного. Дослідниця висуває гіпотезу, що даний незбіг пов'язаний з тим, що мешканці західних регіонів, будучи більшими прихильниками незалежності мають позитивніше світовідчуття, емоційний настрій та вищу самооцінку [17, с. 65-78; 18, с. 30-48].

Громадяни всіх регіонів України, як показало опитування 2014 р., у переважній більшості є прихильниками єдиної унітарної України, а не федералізації. На запитання: "Як Ви вважаєте, Україна має бути єдиною унітарною країною чи федералізацією окремих регіонів?" за унітарність висловились 87% мешканців Західної України, 84% - Центральної та Північно-Східної, 74% - Дніпропетровщини та Запоріжжя, 75% - Миколаївщини та Херсонщини. 71% - Харківщини та Одещини. І тільки в Донецькій області відносна більшість (46% - "за" та 29% - "проти") підтримали федералізацію. Загалом, по Україні середній показник вибору унітарної моделі становить 71,0%. [16, с.39].

Висновки. Система регулювання відносин між регіонами виступає надзвичайно важливим чинником для утримання оптимального балансу щодо запобігання виникненню національних дистанцій. Існування несуттєвої дистанції між взаємодіючими регіональними групами позитивно впливає на процеси ідентичності, що в цілому сприяє гармонізації міжетнічних відносин. Тому актуальною постає співпраця меншості та більшості, здатність керівних органів поєднувати регіони на основі демократичних базових цінностей, що сприятимуть стратегії посилення соціальної солідарності та гуманізації суспільного життя в українському суспільстві.

Список використаних джерел

1. Стегній О, Чурилов М. Регіоналізм як об'єкт соціологічного дослідження. – К., 1998. – 217 с.
2. Панчук М., Євтух В., Войналович В., Котигоренко В., Калакура О., Кочан Н., Макаренко Н., Горбань Т., Ляшенко О., Ковач Л. Етнополітичні процеси в Україні: регіональні особливості: [Монографія.] – К., Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2011. – 396с.

3. Нагорна Л.П. Регіональна ідентичність: український контекст / Л.П.Нагорна. — К.: ІПіЕНД імені І.Ф.Кураса НАН України, 2008. — 405 с.
4. Національна безпека і оборона, 2007. - № 9. — С. 45-52. Проблеми формування спільної ідентичності громадян України в оцінках експертів (Експертне опитування).
5. Іващенко К. Українці між кризою та повсякденним життям: загальнонаціональні та регіональні спостереження // Українське суспільство: Соціологічний моніторинг. - К.: Ін-т соціології НАНУ. - 2014. - С. 351-365.
6. Сільські вісті, 2014. — С. 1.
7. Михальченко Г.Г. Регіональні особливості розвитку населення / Г.Г. Михальченко / / Управління проектами та Розвиток виробництва: Зб.наук.пр. - Луганськ: вид-во СНУ ім. В.Даля, 2012. - № 2 (42). - С. 41-54. - Режим доступу: <http://www.pmdp.org.ua/images/Journal/42/12mggom.doc>.
8. Стегній О. Регіональний фактор розвитку політичної культури населення України / О.Стегній // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 2005. - № 3. — с. 94-122.
9. Кривицька О. Міжрегіональний „розкол” України: чинники поглиблення / О.Кривицька // Політичний менеджмент. — 2008. — № 2. — С. 51 — 65.
10. Кривицька О. Регіональні модифікації полікультурних відмінностей України / О. В. Кривицька // Наукові записки інституту політичних і етнонаціональних досліджень. — 01/2006. — Вип.30 кн.1: Курасівські читання - 2005.—С.248-264.
11. Хмелько В. Лінгво—етнічна структура України: регіональні особливості та тенденції змін за роки незалежності/ В.Хмелько // Наукові записки НаУКМА. — 2004. — т.32. — С. 3—15.
12. Арбеніна В.Л. Етносоціологія: Навчальний посібник / В.Л.Арбеніна. — Видання друге, доп. і перероб. - Х.: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2007. - 316с.
13. Панібудьласка В. Етнополітичний сепаратизм — поняття, зміст, форми і природа / В.Панібудьласка // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. — К., 2009. — Вип. 44 (під серія «Курасівські читання»). — 448 с.
14. Проблему кримського сепаратизму / можна розв'язати економічними важелями / Центр Разумкова. — 2009. — [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://www.uce.org/ukr/expert.php?news_id=1278.
15. Басараб. М. Причини етнічного сепаратизму: актуальність для України/ М. Басараб //Наукові записки. Вип. 44: Курасівські читання -2009: Політичний простір України: регіональні виміри. - К.: ІПіЕНД ім. І.Ф. Кураса. - 2009. - С. 313-322.
16. Мариніч І. Соціальний порядок у контексті реформування державного устрою в Україні // Українське суспільство: Соціологічний моніторинг. - К.: Ін-т соціології НАНУ. - 2014. - С. 37-49.
17. Прибиткова І. У пошуках нових ідентичностей: Україна в етнорегіональному вимірі / [І. Прибиткова](#) // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. — 09/2001. — №3. — С.60-78.
18. Майборода О. Етнопрофесійна структура українського суспільства: тенденції змін та їхній вплив на міжетнічні відносини / О. Майборода // Наук. зап. Ін-ту політ. і етнонац. дослідж. - 2005. - Вип. 27. - С. 30-48.

Отримано 25.05.2015 р.